

Birleşik Krallık-Avrupa Birliği Ticaret ve İş Birliği Anlaşması ve Türkiye'nin Gümrük Birliği Modernizasyonu

The UK-European Union Trade and Cooperation Agreement and Turkey's Customs Union Modernization

Durmuş Ali KOLTUK* - Filiz KAVAL**

Öz

Bu çalışma Brexit sonrası Avrupa Birliği (AB) ve Birleşik Krallık arasında kabul edilen yeni iş birliği modelinin Türkiye-AB ilişkilerine uygulanabilirliğini Gümrük Birliği'nin modernizasyonu üzerinden ele almayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada iki temel soru sorulmaktadır. Birincisi "Brexit sonrası AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın (Trade and Cooperation Agreement-TCA) tarafların ithalatına ve ihracatına etkileri neler olmuştur?" İkincisi "Türkiye-AB arasında 1996 yılında kabul edilen ve Türk ihracatçıları ve işletmeleri için olumsuz etki yaratan Gümrük Birliği Kararı, AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan "Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'na" dönüştürülebilir mi?" Çalışmada temel olarak karma (nitel-nicel) araştırma yöntemi kullanılmakta ve ikinci veriler üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu bağlamda Gümrük Birliği'nin, "Ticaret ve İş Birliği Anlaşması" kapsamında modernize edilmesiyle birlikte Türkiye'nin AB'ye yapmış olduğu ihracatın %41'den %70'e, AB'den yaptığı ithalatın ise %31'den %40'a çıkacağı tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Birleşik Krallık, Brexit, Türkiye, Gümrük Birliği, İş Birliği.

Abstract

This study aims to examine the new cooperation model accepted between the European Union (EU) and the United Kingdom after Brexit to Turkey-EU relations, applicability through the modernization of the Customs Union. Two basic questions are asked in this study. The first one is "What were the effects of the Trade and Cooperation Agreement (TCA) signed between the EU and the UK after Brexit on the imports and exports of the parties?" Secondly, "Can the Customs Union Decision accepted between Turkey and the EU in 1996, which had a negative impact on Turkish exporters and businesses, be transformed into the Trade and Cooperati-

Makale Geliş Tarihi: 23.05.2022. Makale Kabul Tarihi: 14.11.2022.

Araştırma Makalesi / Künye: KOLTUK, Durmuş Ali - KAVAL, Filiz, "Birleşik Krallık-Avrupa Birliği Ticaret ve İş Birliği Anlaşması ve Türkiye'nin Gümrük Birliği Modernizasyonu", *Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD)*, Sayı: 31, Cilt: 16, 2022, s. 361-375

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü. E-mail: dkoltuk@akdeniz.edu.tr., ORCID ID: 0000-0003-4144-1120.

** Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. E-mail: filiz.kaval@hotmail.com., ORCID ID: 0000-0002-1812-8710.

on Agreement signed between the EU and the United Kingdom?” Basically, mixed (qualitative-quantitative) research method is used in the study and an evaluation is made on secondary data. In this context, with the modernization of the Customs Union within the scope of the “Trade and Cooperation Agreement”, it is estimated that Turkey’s exports to the EU from 41% to 70%, and its imports from the EU will increase from 31% to 40%.

Key Words: European Union, United Kingdom, Brexit, Turkey, Customs Union, Cooperation.

Giriş

Avrupa tarihinde bir dönüm noktası sayılan Birleşik Krallık’ın 2016’daki Avrupa Birliği (AB) referandumu, Krallık’ın Birlikten ayrılmasıyla sonuçlanmıştır. Uzun yıllar AB ile olan ilişkilerinde karmaşık ve tuhaf denilebilecek bir yol izleyen Birleşik Krallık en nihayetinde 23 Haziran 2016 yılında AB üyeliğini 1975’ten sonra ikinci kez referanduma götürmüş ve bu referandum neticesinde halkın %51.9’u AB’den ayrılmaya “evet” demiştir.² Akabinde 29 Mart 2017’de Brexit müzakerelerine başlama kararı alan AB ve Birleşik Krallık hükümeti, uzun süren müzakereler sonucunda 2020 yılında resmi olarak ayrılmışlardır. Tarafların resmi olarak ayrılmalarından sonra Ortaklık Konseyi kararları doğrultusunda kapsamlı bir “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması (Trade and Cooperation Agreement-TCA)” imzalayan AB ve Birleşik Krallık, daha çok ekonomik ve kısmen de sosyal ortaklık üzerinden ilişkilerini sürdürme kararı almışlardır.³

Ticaret ve İş Birliği Anlaşması’nın 1 Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte taraflar arasındaki derin ekonomik entegrasyon eşi görülmemiş bir şekilde çözülmüştür.⁴ Nitekim AB’den ayrılan Birleşik Krallık, AB’nin Gümrük Birliği’nden ve Tek Pazar’ından da ayrılmış oldu. Ayrıca bu anlaşma Birleşik Krallık’ın müzakere etmediği savunma, dış politika ve dış güvenlik gibi alanları da içermemektedir.⁵ Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte Birleşik Krallık, AB’nin uluslararası antlaşmalarından ve tüm politikalarından da çıkmış oldu.⁶

AB ve Birleşik Krallık arasında kabul edilen “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması ” Avrupa Birliği Antlaşması (ABA) ve Avrupa Birliği’nin İşleyi-

- 1 Stephen George, *An Awkward Partner*, Oxford University Press, Oxford 1998, s. 38-50.
- 2 İlhan Aras ve Altuğ Günar, “Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden Ayrılma Referandumu: Brexit Süreci ve Sonuçları”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, Sayı: 2, Cilt: 6, Eylül 2018, s. 90-110.
- 3 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”, <https://britisyasam.co.uk/brexit-yeni-anlasma-ne-getiriyor/>.
- 4 Rebecca Freeman vd., “The Impact of Brexit on UK-EU Trade”, Jonathan Portes, der., *The Economics of Brexit: What Have We Learned?*, CEPR Press, London 2022, s. 35.
- 5 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”.
- 6 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”.

şi Hakkında Antlaşma'nın (ABİHA) 207⁷, 217⁸ ve 218. maddelerine⁹ göre düzenlenmiştir.¹⁰ İlgili Ortaklık Anlaşması öncesinde taraflar arasında ilk olarak "Serbest Ticaret Anlaşması (STA)" ardından ise "Ortaklık Anlaşması" imzalanmıştır.¹¹ Bu anlaşmanın en önemli yanı "makul olan ve menşe düzenlemelerine uyan bütün ürünler için sıfır kota ve sıfır tarife"¹² uygulamasıdır. Böylelikle, "taraflar arasında toplam hacmi 747 milyar Euro olan karşılıklı ticaretin sorunsuz bir şekilde devam etmesi garanti altına alınmış oldu."¹³

Diğer yandan AB ve Birleşik Krallık'ın ilişkilerini Ticaret ve İş Birliği Anlaşması kapsamında yeniden tanımlamaya başlamaları ve daha çok ekonomik meseleler üzerinden ilerletmeye çalışmaları, Türkiye ve AB arasında halen geçerliliğini koruyan 1996 tarihli Gümrük Birliği'nin modernize edilmesi durumunu gündeme getirmiştir. Bilindiği üzere, Türkiye ve AB arasındaki ilişkiler de daha çok ekonomik bağlam üzerinden değerlendirilmektedir. Ancak Gümrük Birliği'nin günümüz şartlarına yeterince uygun olmaması ve sıfır kota ve tarifelerin tüm mal ve hizmetleri kapsamaması, Türkiye'nin AB ticaret politikalarında söz hakkının olmaması, AB tarafından alınan ilgili kararlarda Türkiye'nin temsilcisinin bulunmaması, Türkiye-AB ilişkilerinin en azından Gümrük Birliği üzerinden geniş yetki hakkına dayalı yeni bir ilişki modeli ekseninde oluşturulması zorunluluğunu doğurmuştur.

Bu bağlamda; bu çalışma Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB ara-

- 7 Madde 207: "1.Ortak ticaret politikası; özellikle tarife oranlarındaki değişikliklere, mal ve hizmet ticaretine ilişkin tarife ve ticaret anlaşmalarının akdedilmesine, fikri mülkiyetin ticari veçhelerine, doğrudan yabancı yatırıma, liberalizasyon tedbirlerinde yeknesaklık sağlanmasına, ihracat politikasına ve dumping veya sübvansiyon durumunda alınacak ticari koruma tedbirlerine ilişkin yeknesak ilkelere dayanır. Ortak ticaret politikası, Birliğin dış eyleminin ilkeleri ve hedefleri çerçevesinde yürütülür.
2. Avrupa Parlamentosu ve Konsey, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek, tüzükler vasıtasıyla, ortak ticaret politikasının uygulanmasına ilişkin çerçeveyi tanımlayan tedbirleri kabul eder.
3. Bir ya da birden fazla üçüncü ülkeyle veya uluslararası örgütlerle anlaşmalar müzakere edilmesi ve akdedilmesi gerektiğinde, bu Maddedeki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, 218. Madde uygulanır." (T.C. AB Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Avrupa Birliği Antlaşması", <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> .)
- 8 Madde 217: "Birlik, bir veya birden çok üçüncü ülke veya uluslararası örgütlerle, karşılıklı hak ve yükümlülükler, ortak eylemler ve özel usuller içeren bir ortaklık kurulmasına ilişkin ortaklık anlaşmaları akdedebilir." (T.C. AB Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Avrupa Birliği Antlaşması".)
- 9 Madde 218: "1. 207. Maddede yer alan özel hükümlere halel gelmeksizin, Birlik ile üçüncü ülkeler veya uluslararası örgütler arasındaki anlaşmalar, aşağıdaki usul uyarınca müzakere edilir ve akdedilir.
2. Konsey, müzakerelerin açılması konusunda yetki verir, müzakere talimatlarını kabul eder, anlaşmaların imzalanması için yetki verir ve anlaşmaları akdeder." (T.C. AB Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Avrupa Birliği Antlaşması")
- 10 Canan Balkır, "Brexit: Ekonomik Çözümle veya Yeniden Dirilişin İlk Adımı", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Özel Sayı, Cilt: 20, 2021, s. 209-243.
- 11 Balkır, agm., s. 209-243.
- 12 European Commission Resmi İnternet Sayfası, "The EU-UK Trade and Cooperation Agreement", https://ec.europa.eu/info/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en .
- 13 Balkır, agm., s. 209-243.

gazi

Akademik
Bakış
363
Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

sında imzalanan “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması’nın”, Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin modernizasyonu için uygun olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca ilgili çalışma AB ve Birleşik Krallık “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması” kapsamında ve Türkiye-AB Gümrük Birliği Kararı üzerinden ele alınmaktadır. Diğer yandan bu çalışma şu sorular ekseninde oluşturulmuştur: Brexit sonrası AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması’nın” tarafların ithalatına ve ihracatına etkileri neler olmuştur? Türkiye-AB arasında 1996 yılında kabul edilen ve Türk ihracatçıları ve işletmeleri için olumsuz etki yaratan Gümrük Birliği Kararı, AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması’na” dönüştürülebilir mi? Bu sorulara cevap arayan bu çalışmada temel olarak karma (nitel-nicel) araştırma yöntemi kullanılacaktır. Ayrıca araştırma yöntemi olarak kullandığımız karma teknikte daha çok ikincil veriler üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır. Bunun temel sebebi ise, verilerin gerçekçi analizini sunmak ve konuyu mevcut sayısal ve somut verilerin dışına çıkartmamaktır. Bunun dışında çalışma zaman itibarıyla de daraltılacaktır. Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB arasında imzalanan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması’na değindiğimiz bölümlerde AB referandumunun yapıldığı 23 Haziran 2016’dan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması’nın yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2021 tarihine kadar olan süre ele alınacaktır. Türkiye-AB Gümrük Birliği bağlamında değindiğimiz bölümlerde ise konu Ticaret ve İş Birliği Anlaşması ekseninde ele alındığı için daha çok 2020 ve 2021 yılı baz alınacaktır. Diğer yandan çalışmanın ilk bölümünde AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması hakkında genel bir değerlendirme yapılacaktır. İkinci bölümünde ilgili anlaşmanın tarafların ithalatına ve ihracatına etkisine odaklanılacak, üçüncü bölümde Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin modernizasyonuna Ticaret ve İş Birliği Anlaşması kapsamında yaklaşılabilecektir. Son bölümde ise sorduğumuz sorular ekseninde ortaya çıkan veriler ışığında bir analiz yapılacaktır.

Birleşik Krallık-AB İlişkilerinde Yeni Bir Yol: “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması”

Brexit müzakerelerinin 2020 yılı itibarıyla tamamlanmasından sonra AB ve Birleşik Krallık arasında ekonomik ve birtakım sosyal konuları içeren geniş yetkilere dayalı yeni bir anlaşma imzalandı.¹⁴ Bu anlaşma “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması” olarak bilinmekle birlikte taraflar arasında “makul olan ve menşee düzenlemelerine uyan bütün ürünler için sıfır kota ve sıfır tarife”¹⁵ üzerine kurulmuştur. Bilindiği üzere; AB’den ayrılan Birleşik Krallık, AB’nin Gümrük Birliği’nden ve Tek Pazar’ından da ayrılmış oldu.¹⁶ Bu bağlamda, Birlik ve Birleşik Krallık arasındaki ilişki Avrupa Birliği Antlaşması (ABA) ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın (ABİHA) 207, 217 ve 218. maddeleri göz önünde bulundurularak ilk önce “Serbest Ticaret Anlaşması (STA)” ve sonrasında da “Ortaklık Anlaşması” üzerinden yeniden tanımlanmıştır.¹⁷

14 European Commission, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”.

15 European Commission, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”.

16 Freeman vd., agm., s. 35.

17 Balkır, agm., s. 209-243.

AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan STA ve Ortaklık Anlaşması neticesinde oluşturulan “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması” genel olarak; mal ve hizmet ticareti, dijital ticaret, ulusal tedavi ve pazar erişimi, fikri mülkiyet, kamu alımları, havacılık ve karayolu taşımacılığı, enerji, balıkçılık, sosyal güvenlik gibi alanlarda tercihi düzenlemeler ortaya koymaktadır.¹⁸ Bunun yanı sıra ilgili anlaşma, cezai konularda kanun yaptırımı ve adli iş birliği, tematik iş birliği ve temel haklara saygı ve sendikal faaliyetlere ilişkin hükümler de içermektedir.¹⁹ Diğer yandan bu anlaşma Birleşik Krallık'ın müzakere etmediği savunma, dış politika ve dış güvenlik gibi alanları içermemektedir.²⁰ İlgili anlaşmanın 1 Ocak 2021'de yürürlüğe girmesiyle birlikte Birleşik Krallık, AB'nin uluslararası antlaşmalarından ve tüm politikalarından da çıkmış oldu.²¹

Ayrıca taraflar arasında kapsamlı bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) olarak kabul edilen bu anlaşma, Tek Pazar'ın sağladığı kolaylıkları içermektedir. Nitekim taraflar arasında her ne kadar geniş ekonomik yetkilere dayalı bir ilişki modeli çizilmişse de aslında bu anlaşma hiçbir şekilde Birleşik Krallık'ın AB'ye üyeyken sahip olduğu ekonomik, siyasi ve sosyal haklarla aynı değildir.²² Bu anlaşma sadece Serbest Ticaret Anlaşmalarının ötesinde olup daha çok taraflar arasında uzun süredir devam eden dostluk ve iş birliğinin korunmasının teminatı olarak gösterilebilir. Diğer yandan anlaşmanın olumsuz yanı olarak nitelendirebileceğimiz durum tarafların istediği zaman malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımına izin vermeyecek olmalarıdır. Ancak bu durum taraflar arasındaki anlaşmalara uygun şekilde gerçekleşecektir.²³ Olumlu yanı ise, tarafların %100 gümrük vergisiz ticaret yapmaları ve Brexit öncesinde karşılıklı yaptıkları ticaret neticesinde oluşan 747 milyar Euro değerindeki ticari hacmin korunuyor olmasıdır.²⁴ Bu minvalde; çalışmanın bir sonraki başlığında Ticari ve İş Birliği Anlaşması'nın, AB'nin ve Birleşik Krallık'ın ithalatına ve ihracatına olan etkisine değinilecektir.

“Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın” AB ve Birleşik Krallık Arasındaki İthalata ve İhracata Etkisi

Birleşik Krallık, Haziran 2016'da gerçekleştirdiği AB referandumu neticesinde Birlikten ayrılma yönünde oy kullanmışsa da, Birlik ile ilişkisi Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2021'e kadar değişmemiştir.²⁵ Ticaret ve İş Birliği Anlaşması kapsamında taraflar arasındaki ticaret tarifersiz ve kotasız olarak belirlenmiştir. Ancak Birleşik Krallık artık AB'nin Tek Pazar'ı ve Gümrük Birliği üyesi değildir. Bu bağlamda; Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın uygulanması Krallık ve Birlik arasında gümrük ve düzenleyici sınırların yeniden kurulmasına yol açtığı için yeni ve daha yüksek ticari

18 European Commission, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”.

19 European Commission, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”.

20 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”.

21 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”.

22 European Commission, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”.

23 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”.

24 Britishyasam. co.uk., “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”.

25 Freeman vd., agm., s. 35.

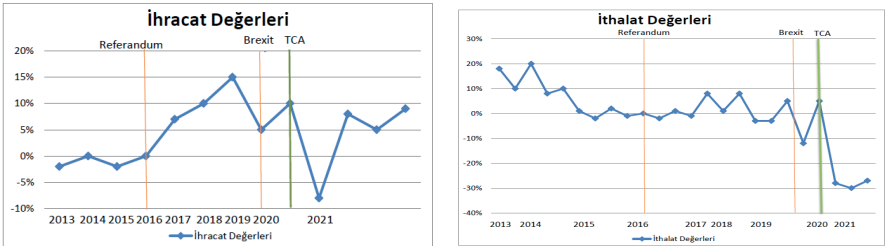
maliyetlerin oluşmasına da neden olmuştur.²⁶

Diğer yandan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın uygulanmasından önce Birlik ve Krallık arasındaki ithalat ve ihracatta dünyanın geri kalanına oranla istatistiksel ve ekonomik olarak önemli bir düşüşün olmadığı yapılan araştırmalar ortaya koymuştur.²⁷ Her ne kadar dünyanın geri kalanına oranla tarafların ticaretinde ciddi bir düşüş olmasa da, ilgili anlaşma Birleşik Krallık ve AB ticaretinde büyük bir şok etkisi yaratmıştır.²⁸

Birleşik Krallık ve AB arasında uygulanmaya başlanan ticari ilişki neticesinde; Krallık'ın AB'den yaptığı ithalatta dünyanın geri kalanına oranla ani ve kalıcı %25'lik bir düşüşün gerçekleştiği belirtilmektedir.²⁹ Buna karşılık, Krallık'ın AB'ye yaptığı nispi ihracatta daha küçük ve yalnızca geçici bir düşüşün olduğu, ancak yine de Birleşik Krallık ihracatçıları ve AB ithalatçıları arasındaki ticari ilişkilerin sayısında büyük ve sürekli bir düşüşün olduğu söylenmektedir.³⁰ Ayrıca Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın getirilmesi birçok İngiliz firmasının AB'ye ihracatını durdurmasına neden olacağı ve ticari anlaşmazlıkları arttıracığı da belirtilmektedir.³¹

Birleşik Krallık'ın AB ile olan ticaretindeki büyümeyi ve Birleşik Krallık'ın dünyanın geri kalanıyla olan ticaretini kıyaslamak için 1200 ürün üzerinden yapılan bir araştırmaya göre; Birleşik Krallık ihracatçılarının Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden etkilenmediği; diğer yandan, ilgili anlaşma kapsamında AB'ye yapılan ihracatta sabit maliyetlerin artırılması nedeniyle küçük ihracatçıların AB pazarlarında tutunamadığı ve dolayısıyla AB pazarlarından çıkmalarına neden olduğu, ancak toplam ihracat dinamiklerini yönlendiren büyük firmaların ihracatında ciddi bir etkilenmenin olmadığı görülmüştür.³² Şekil 1 ile gösterilen ilgili durumun grafiği şu şekildedir:

Şekil 1: Dünyanın Geri Kalanına Karşılık Birleşik Krallık'ın AB'yle Yaptığı Ticaret

Kaynak: Freeman vd., 2022.

26 Freeman vd., agm., s. 35.

27 Freeman vd., agm., s. 35.

28 Freeman vd., agm., s. 35.

29 Jan David Bakker vd., "Post-Brexit Imports, Supply Chains, and the Effect on Consumer Prices", Jonathan Portes, der., *The Economics of Brexit: What Have We Learned?*, CEPR Press, London 2022, s.41-44.

30 Freeman vd., agm., s. 35.

31 Bakker vd., agm., s. 41-44.

32 Freeman vd., agm., s. 35-38.

Not: Her iki grafikte de, dünyanın geri kalanına karşılık Birleşik Krallık'ın AB ile olan ihracat ve ithalatındaki özellikle 2016'dan 2021'in ilk çeyreğine kadar olan tahmini yüzde değişimleri gösterilmektedir. Ayrıca, grafikte Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın (Trade and Cooperation Agreement-TCA) İngilizce kısaltması olan hali kullanılmıştır.

Şekil 1'de, Birleşik Krallık'ın AB'ye ihracatı ve Krallık'ın AB'den yaptığı ithalata dair belirli sonuçlar gösterilmiştir. Şekildeki dikey çizgiler referandum tarihlerini, Birleşik Krallık'ın 2020'de AB'den çıkışını ve Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın başlangıcını göstermektedir. Şekil 1'de görüldüğü üzere; AB'ye nispi ihracatın bir çeyrekte diğerine dalgalanmasına rağmen, Brexit'in hem referandum sırasında hem de Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra Birleşik Krallık'ın ihracat alanında sürekli bir değişikliğe yol açmamıştır. Diğer yandan Birleşik Krallık'taki toplam ihracat artışı, diğer gelişmiş ekonomilere kıyasla 2021'de zayıftı; ancak yapılan analizler bu zayıflığın sebebinin AB'ye yapılan nispi ihracattaki düşüşle açıklanamayacağını göstermektedir.³³

Yine Şekil 1'e bağlı kalarak Krallık'ın ithalatına bakacak olursak; Covid-19 pandemisinin başlangıcındaki geçici bir düşüş dışında Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın yürürlüğe girmeden önce AB'den yapılan nispi ithalatın çok fazla etkilenmediği görülmektedir. Ancak diğer yandan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın yürürlüğe konmasından sonra, Birleşik Krallık'ın AB'den yaptığı ithalatta sürekli ve derin bir düşüş izlenmektedir. Sonuç olarak; Birleşik Krallık'ın AB'den ithalatı, TCA'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, dünyanın geri kalanından yapılan Birleşik Krallık ithalatına göre %25'lik bir düşüş yaşadı ve bu düşüş 2021 yılı boyunca devam etti.³⁴ Yine Birleşik Krallık'ın AB'den çekilmesi ve ardından TCA'yı yürürlüğe koyması AB'den ithal edilen mallar üzerinde herhangi bir tarife olmamasına rağmen, zahmetli gümrük evraklarından menşe kurallarına uyumun sağlanmasına kadar uzanan tarife dışı engeller, AB firmaları için Birleşik Krallık'ta iş yapma maliyetini arttırmıştır.³⁵

Burada değinilmesi gereken diğer bir konu; AB ve Birleşik Krallık arasındaki hizmet ticaretidir. Nitekim Brexit'in maliyetleri değerlendirilirken hizmet ticareti göz ardı edilemez. Bunun temel sebebi, Birleşik Krallık'ın hizmet üretiminde bir süper güç olması ve ticaret ve hizmet ekonomisi için oldukça önemli olmasıdır. Özellikle dünyanın en büyük ikinci ve Avrupa'nın en büyük hizmet pazarı olan Birleşik Krallık'ın hizmet sektörleri, Krallık'taki tüm işletmelerin %80'ini temsil eder ve Krallık'ın toplam istihdamının, brüt üretiminin ve katma değerinin yaklaşık %80'ine katkıda bulunur.³⁶ Dolay-

33 Freeman vd., agm.,s. 35-38.

34 Bakker vd., agm., s. 41-44.

35 Freeman vd., agm.,s. 35-38.

36 Ju Du ve Oleksandr Shepotylo, "Brexit and UK Services Trade", Jonathan Portes, der., *The Economics of Brexit: What Have We Learned?* CEPR Press, London 2022, s. 55-57.

sıyla Birleşik Krallık'ın hizmet sektörleri ağırlıklı olarak hizmet ihracatına dayanmaktadır ve AB ana müşteridir.³⁷ Ayrıca; profesyonel, mali ve ticari hizmetler ve diğer ticari hizmetler (araştırma ve geliştirme, profesyonel ve yönetim danışmanlığı hizmetleri, teknik ve ticaretle ilgili hizmetler dahil) Birleşik Krallık için mal ticaretindeki büyük ticaret açığını telafi edecek önemli bir ticaret fazlası yaratır.³⁸ Brexit'in bir bütün olarak hizmet ticareti üzerinde ve özellikle AB ile derin ticaret liberalizasyonundan yararlanan sektörlerde olumsuz bir etkisinin bulunması beklenmedik bir durum değildir. Ancak Brexit'in Birleşik Krallık hizmetleri üzerindeki etkisinin tam olarak ortaya çıkması biraz zaman alacaktır.³⁹

Türkiye-AB Gümrük Birliği Modernizasyonunun “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması” Kapsamında Değerlendirilmesi

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) 1963'te Türkiye ile AET'yi kuran Antlaşmanın 238. maddesi⁴⁰ kapsamında ortaklık ilişkisi kurmuştur. Bu ortaklık ilişkisi neticesinde taraflar arasında Ankara Antlaşması imzalanmış ve bu Antlaşma 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir.⁴¹ Akabinde Ankara Antlaşması çerçevesinde Türkiye ve AB arasında Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararıyla 1995'te Gümrük Birliği Kararı kabul edilmiş ve bu karar 1996'da yürürlüğe girmiştir.⁴² Gümrük Birliği Kararı'na göre; taraflar arasında sanayi malları ve işlenmiş tarım ürünleri için gümrük vergisiz işlem uygulanmaktadır.⁴³ Diğer yandan ilgili karar; yatırım, hizmet ve kamu alanlarına yönelik ortak bir iş birliğini kapsamamaktadır.⁴⁴ Bu bağlamda; Türkiye ve AB ilişkilerinin günümüzde 1996 tarihli Gümrük Birliği Kararı ekseninde ilerliyor olması küresel sistemde değişen şartlar göz önünde bulundurulduğunda ilgili kararın kadük kaldığını ve yeni bir anlaşmanın taraflar arasında oluşturulması gerektiğini göstermektedir. Özellikle AB ve üçüncü ülkeler arasında yapılan serbest ticaret antlaşmalarında Türkiye'nin dezavantajlı duruma düşmesi ve ilgili Gümrük Birliği Kararı'nın tüm mal ve hizmetleri kapsamaması ilgili kararın revize edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu sebeple, Türkiye ve AB arasında kabul edilen Gümrük Birliği'nin modernizasyonu için düşünülen model; Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB arasında kabul edilen “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması” modelidir.⁴⁵ İlgili anlaşma modeli hizmet, yatırım, enerji ve

gors

Akademik
Bakış
368

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

37 Du ve Shepotylo, agm., s. 55-57.

38 Du ve Shepotylo, agm., s. 55-57.

39 Du ve Shepotylo, agm., s. 55-57.

40 Madde 238: “Topluluk bir üçüncü Devlet, bir Devletler Birliği veya uluslararası kuruluş ile karşılıklı hak ve yükümlülükler, ortak faaliyetler ve özel usuller öngören bir ortaklık kurma amacıyla anlaşmalar yapabilir. Bu anlaşmalar, Avrupa Parlamentosunca üye tam sayısının mutlak çoğunluğu ile onay alındıktan sonra, Konsey tarafından oybirliği ile yapılır.” (Devlet Planlama Teşkilatı-DPT, “Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler”, s. 265-266).

41 Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Der Yayınları, İstanbul 2000, s. 35.

42 T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, “Gümrük Birliği”, https://www.ab.gov.tr/gumruk-birligi_46234.html.

43 T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, “Gümrük Birliği”.

44 T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, “Gümrük Birliği”.

45 European Commission Resmi İnternet Sayfası, “The EU-UK Trade And Cooperation

sosyal güvenlik, bahlıkçılık, ürün gibi konularda geniş ekonomik haklar içeren ortaklık ilişkisine dayanmaktadır. Dolayısıyla, bu anlaşma modelinin AB ve Türkiye arasında halihazırda uygulanan 1996 tarihli Gümrük Birliği Kararı'na göre daha fazla ekonomik yetki tanıyor olması ve sosyal alanda da temel haklara, sendikal faaliyetlere, sosyal güvenlik gibi konulara yer veriyor olması; ilgili anlaşma modelini Türkiye için değerlendirilebilir kılmıştır. Bilindiği üzere; Türkiye-AB arasında kabul edilen 1996 tarihli Gümrük Birliği Kararı Türkiye'ye olabildiğince sınırlı bir yetki hakkı tanımaktadır. AB'ye 1964'ten beridir resmi aday statüsünde gösterilen Türkiye'nin, ekonomik alanlarda dahi AB ile geniş yetkilere dayalı bir ortaklık ilişkisinin olmaması Türkiye açısından kabul edilebilir değildir.⁴⁶ Bu sebeple, Türkiye'nin birçok platformda açıklamaya çalıştığı Gümrük Birliği'nin revizyonu meselesi, Brexit sonrası AB ve Birleşik Krallık arasında kabul edilen "Ticaret ve İş Birliği Anlaşması" modeliyle bir kez daha gündeme gelmiş ve ilgili modelin Türkiye için değerlendirilebilirliği söz konusu olmuştur. Ancak AB ve Birleşik Krallık arasındaki dinamiklerle Türkiye-AB arasındaki dinamiklerin kültürel ve tarihsel açıdan farklı olması, aynı zamanda AB'ye üye olan ülkelerin Türkiye'ye bakışı ile Birleşik Krallık'a bakış açılarının farklı olması ilgili modelin uygulanabilirliğindeki gerçeklik payını azaltmaktadır. Özellikle AB üye ülkelerinden olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve Fransa'nın Türkiye aleyhindeki tavırları ve birçok faslı veto etmeleri hem Türkiye'nin AB üyeliğini hem de AB-Türkiye ilişkilerinin yeni bir mekanizma üzerinden ilerletilmesini zorlaştırmaktadır. Nitekim ilgili Birleşik Krallık modelinin Türkiye'ye uygulanması için Fransa ve GKRY'nin veto ettiği fasılların açılması ve bunun için özellikle Almanya ve Fransa ile siyasi ilişkilerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bilindiği üzere; bu fasıllar "Gümrük Birliği, İş Kurma ve Hizmet Sunumu Serbestisi, Dış İlişkiler, Malların Serbest Dolaşımı, Bahlıkçılık, Mali Hizmetler, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Ulaştırma Politikası"⁴⁷ gibi alanları kapsamaktadır. Bu bağlamda; Türkiye için düşünülen Birleşik Krallık modelinin temel olarak bu alanlardaki ortak fikir birliği üzerine inşa edilmiş olması, Birleşik Krallık modelinin AB ve Türkiye arasındaki çatışmalı alanlar müzakere edildikten sonra uygulanabileceğini göstermektedir.

Türkiye'nin AB'den Gümrük Birliği'nin revizyonu için istediği koşullara baktığımızda ise; Türkiye ilk olarak, AB tarafından bir üçüncü ülke ile müzakere edilen Serbest Ticaret Anlaşmaları'na (STA) kendisinin de dahil edilmesini istemektedir.⁴⁸ Bunun temel sebebi; AB'nin üçüncü bir ülkeyle,

Agreement".

46 Cemal Karakaş, "Üye Olmadan Entegrasyon Mümkün mü? Türkiye'nin AB Üyeliğinin Hukuki Dayanakları ve Tam Üyelik Alternatifleri", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Sayı: 16, Cilt: 4, Aralık 2007, s. 23-49.

47 T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Türkiye-AB İlişkileri", <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskileri.tr.mfa>.

48 Deik.org.tr., "Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi ve Derinleştirilmesi", <https://www.deik.org.tr/uploads/ab-gumruk-birligi-a4.pdf>.

gazi

Akademik
Bakış

369

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

örneğin Vietnam'la yaptığı STA karşısında Türkiye dezavantajlı bir duruma düşmek istememektedir. Çünkü Türkiye tarafından bu STA'ya eşdeğer bir anlaşma oluşturulamaması noktasında Türkiye'deki yerli üreticiler ve ihracatçılar yüksek gümrük vergilerine maruz kalacaktır.⁴⁹ Diğer yandan Vietnam'dan yapılan ithalatlarda Vietnam, AB ile imzalamış olduğu STA kapsamında düşük vergi uygulaması yoluyla Türkiye pazarına girebilecektir. İkinci olarak Türkiye, Gümrük Birliği'nin revizyonu ile birlikte Hizmet, Tarım ve Kamu alımları sektörlerinin de ilgili revizyona dahil edilmesini talep etmektedir. Üçüncü olarak, Türk vatandaşlarına özellikle ekonomik aktörlere vize serbestliği uygulamasının getirilmesini istemektedir.⁵⁰

Türkiye'nin revizyon için istediği şartları ve AB-Birleşik Krallık arasındaki "Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nda" geçen maddeleri kıyasladığımız zaman ilgili anlaşmada geçen ve Türkiye'nin de AB'den istediği belli maddelerin olduğu sadece vize serbestliği ile ilgili bir maddenin olmadığı görülecektir. Diğer yandan Birleşik Krallık ve AB arasında inşa edilen bu yeni ilişki modeli Türkiye-AB ilişkilerinde ekonomik olarak Türkiye aleyhine olan dezavantajlı durumları ortadan kaldıracak olması ilgili modelin önemini ortaya koymaktadır. Nitekim Türkiye'nin, 2021 yılı itibariyle AB ile %41.3 (93 milyar dolar) oranında ihracat, %31.5 (85 milyar dolar) oranında ise ithalat yapması⁵¹ taraflar arasındaki ticaretin büyüklüğünü göstermektedir. Ayrıca Gümrük Birliği'nin revize edilmesi durumunda bu oranların daha da büyüyeceği ve Türkiye ekonomisi için olumlu bir etki yapacağı düşünülmektedir.⁵²

Diğer yandan Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin revizyonu kapsamında yapılan çalışmalar, Gümrük Birliği'ne tarım ve hizmet sektörlerinin de dahil edilmesi durumunda Türk ekonomisinin güçlü bir yönde ilerleyeceği ve pozitif refah etkisi yaratacağı belirtilmiştir.⁵³ Yine bu kapsamda; Türkiye ile AB arasındaki ikili ticaretin gözle görülür bir şekilde büyüyeceği ve Türkiye'nin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'sının (GSYİH) %1.84 oranında artacağı vurgulanmıştır. Ayrıca, AB'ye yapılan ihracatta toplamda %70 oranında, sadece hizmet sektöründe %430 oranında ve tarım sektöründe de %95'lik oranda bir artışın yaşanacağı tahmin edilmektedir.⁵⁴ Nitekim bu kapsamda yapılan araştırmanın tablo sunumu şöyledir:

- 49 Erdal Yalçın ve Gabriel Felbermayr, "The EU-Turkey Customs Union and Trade Relations: What Options for the Future?", *European Union*, Temmuz 2021, s. 5-27.
- 50 Deik.org.tr., "Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi ve Derinleştirilmesi", <https://www.deik.org.tr/uploads/ab-gumruk-birligi-a4.pdf>.
- 51 T.C. Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Yanı Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği", <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yani-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi#:~:text=AB%2C%202021%20y%C4%B1C4%B1nda%2093%20milyar,aralar%C4%B1nda%20yapt%C4%B1C4%9F%C4%B1%20ticaret%20hari%C3%A7%20tutuldu%C4%9Funda>.
- 52 Yalçın ve Felbermayr, agm., s. 26-27.
- 53 Yalçın ve Felbermayr, agm., s. 26-27.
- 54 Yalçın ve Felbermayr, agm., s. 26-27.

Tablo 1: Gümrük Birliği'nin Modernizasyonu Sonrası AB-Türkiye Ticareti
Panel (a): Türkiye için Etkileri

GSYİH (USD BN)	13.30
Kişi Başına GSYİH (USD)	171.10
GSYİH (%)	%1.84
İhracat Türkiye-AB (%)	%69.86
İthalat Türkiye-AB (%)	%40.12

Panel (b): AB için Etkileri

GSYİH (USD BN)	9.51
GSYİH(%)	%0.06
İhracat-Türkiye (%)	%41.79
İthalat- Türkiye (%)	%69.63

Kaynak: Yalçın ve Felbermayr, 2021.

Bu bağlamda ilk olarak şunu söyleyebiliriz; “Ticaret ve İş Birliği Anlaşması” modelinin Türkiye-AB arasında da uygulanması ve ilişkilerin bu kapsamda derinleştirilmesi noktasında, Türkiye ekonomik olarak pozitif yönde ilerleyecektir. Çünkü TCA'ya baktığımız zaman; taraflar arasında uygun menşe kurallarına uyan tüm mal ve hizmetlerde %100 gümrük vergisiz işlem uygulanmaktadır. Bu durum Türkiye'ye uygulanırsa, Türkiye'nin AB'ye toplam ihracatının %70 oranında artması beklenmektedir.⁵⁵ Yine TCA kapsamında Birleşik Krallık-AB arasında üçüncü ülke faktörü bulunmadığı için, Türkiye ve AB arasında da asimetrik bir sorun oluşmayacak ve Türkiye'de AB'nin üçüncü ülkeyle yaptığı anlaşma kapsamında ticari faaliyetlerini yürütebilecektir.

İkinci olarak; sosyal alanda da “Ticari ve İş Birliği Anlaşması'nın” önemli ortadadır. Burada tarafların sosyal güvenlik, cezaî konularda kanun yapımı ve adli iş birliği, sendikal faaliyetlerde iş birliği, temel haklara saygıyı içeren hükümlerin ön plana çıkartılması, özellikle ilgili Anlaşmanın 12. maddesinde⁵⁶ Sivil Toplumun Katılımına ayrı bir yer verilmesi Ticari ve İş Birliği Anlaşması'nın sadece ekonomik yönünün olmadığını, taraflar arasında sosyal alanda da halen önemli bir iş birliğinin yürütüldüğünü göstermektedir. Dolayısıyla bu anlaşma sadece bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) değil STA'dan öte bir ortaklık ilişkisini içermektedir. Bu bağlamda; Türkiye ile AB

gys

Akademik
Bakış
371
Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

55 Yalçın ve Felbermayr, agm., s. 26-27.

56 Madde 12: “Taraflar, bu Anlaşmanın uygulanmasında ve özellikle yurtiçi danışmanlık gruplarıyla ve 13 ve 14.Maddelerde belirtilen Sivil Toplum Forumuyla etkileşim yoluyla sivil topluma danışacaklar.” (European Commission Resmi İnternet Sayfası, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”).

arasında kabul edilen Gümrük Birliği Kararı'na baktığımızda ise sosyal alana yönelik bir ortaklığı içermemektedir. Nitekim Türkiye'nin özellikle sosyal alana ilişkin ortaklık talep ettiği konulardan biri Türk vatandaşları için "vize serbestliği" konusudur.⁵⁷ Ancak bu prosedür halen AB tarafından işletilmiş değildir.⁵⁸ Bu konuda Türk vatandaşlarının AB sınırları içinde serbest dolaşımını sağlayacak olan vize serbestliğinin, göç konusunda Türkiye'nin transit ülke olması ve Türkiye'deki işsiz kesimin fazla olması dolayısıyla AB üye ülkelerce kaygıyla karşılanmaktadır.⁵⁹ Bu durum daha çok taraflar arasındaki siyasi anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır. Nitekim taraflar arasındaki siyasi mekanizma güçlendirildiği takdirde ekonomik olarak da Türkiye'nin rahatlayacağını söyleyebiliriz.

Sonuç

Bu çalışma temel olarak, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin modernizasyonunun Brexit sonrası Birleşik Krallık ve AB arasında imzalan "Ticaret ve İş Birliği Anlaşması (Trade and Cooperation Agreement-TCA)" kapsamında modernize edilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Çalışmada, Türkiye ve AB arasında 1996 yılında kabul edilen Gümrük Birliği'nin küresel sistemde değişen koşullardan, Gümrük Birliği'nin tüm mal ve hizmetler için gümrüksüz ve kotasız olmamasından ve taraflar arasındaki ticarete asimetric bir durum yaratmasından dolayı modernize edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Çalışmanın derinleştirilmesi noktasında giriş bölümünde iki temel araştırma sorusu sorulmuştur. Bu sorulardan ilki, "*Brexit sonrası AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'nın tarafların ithalatına ve ihracatına etkileri neler olmuştur?*" Bu soru özellikle okuyucuyu hem Ticaret ve İş Birliği Anlaşması hem de ilgili anlaşmanın AB ve Birleşik Krallık'ın ticari faaliyetlerine olan etkisi hakkında bilgilendirmek için sorulmuştur. Bu bağlamda taraflar arasında kurulan yeni ilişki neticesinde; tüm mal ve hizmetlerde %100 gümrük vergisiz ticaret yapılmaktadır. Yine TCA kapsamında gümrük ve düzenleyici sınırların yeniden kurulmasından dolayı yüksek ticari maliyetler ortaya çıkmıştır. TCA yürürlüğe girmeden önce tarafların ithalatında ve ihracatında dünyanın geri kalanına kıyasla istatistiksel ve ekonomik olarak önemli bir düşüş yaşanmamıştır. 2020'den 2021'in ilk çeyreğine kadar olan dönemde yani TCA uygulandıktan sonra Krallık'ın AB'den yaptığı ithalatta dünyanın geri kalanına kıyasla %25'lik bir düşüş yaşanmıştır. İlgili anlaşma kapsamında AB'ye yapılan ihracatta sabit maliyetlerin arttırılması küçük ihracatçıların AB pazarlarında tutunamamasına neden olmuştur. Buna karşılık büyük firmaların ihracatında ciddi bir etkilenme olmamıştır.

Türkiye-AB ilişkileri açısından oldukça önem arz eden ve çalışmanın ikinci sorusu olan "*Türkiye-AB arasında 1996 yılında kabul edilen ve Türk*

57 T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Türkiye-AB İlişkileri".

58 T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Türkiye-AB İlişkileri".

59 Mehmet Ali Birand, *Türkiye'nin Ortak Pazar Macerası 1959-1985*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1986, s. 453.

ihracatçıları ve işletmeleri için olumsuz etki yaratan Gümrük Birliği Kararı, AB ve Birleşik Krallık arasında imzalanan "Ticaret ve İş Birliği Anlaşması'na" dönüştürülebilir mi?" Öncelikle Gümrük Birliği'nin TCA kapsamında yeniden ele alınması yani Gümrük Birliği'nin tüm mal ve hizmetleri kapsayacak şekilde %100 gümrük vergisiz hale getirilerek güncellenmesi önem arz etmektedir. Ancak TCA'nın tarafları olan Birleşik Krallık ve AB ile Gümrük Birliği'nin tarafları olan AB ve Türkiye arasındaki ilişkiler tarihsel ve kültürel olarak farklıdır. Nitekim AB üye ülkelerinin Türkiye'ye ve Birleşik Krallık'a bakış açısı bu noktada farklılaşmaktadır. Diğer yandan TCA'da geçen ve tüm mal ve hizmetleri kapsayan maddelere bakıldığı zaman bunların Türkiye-AB arasında açılmayan fasıllar olduğu görülmektedir. Bu fasılların açılması için özellikle Fransa ve Almanya ile siyasi ilişkilerin güçlendirilmesi önemlidir. Siyasi ilişkilerin güçlendirilmesi noktasında ekonomik olarak da Türkiye en yüksek refah kazanımı elde edecektir. Diğer yandan TCA örneği üzerinden Gümrük Birliği'ne tarım ve hizmetlerin de dahil edilerek güncellenmesi durumunda Türkiye için birtakım olumlu durumlar söz konusudur. Bunlar: ilk olarak, Türkiye 2021 yılı itibariyle AB ile %41.3 (93 milyar dolar) oranında ihracat, %31.5 (85 milyar dolar) oranında ise ithalat yapmıştır. Bu ticari faaliyetlere tarım ve hizmetlerin de dahil edilmesiyle birlikte AB'ye yapılan toplam ihracatın %70 oranında artacağı beklenmektedir. İkinci olarak, AB'ye yapılan ihracatta sadece hizmet sektöründe %430 oranında ve tarım sektöründe de %95'lik oranda bir artışın yaşanacağı tahmin edilmektedir. Yine bu kapsamda; Türkiye ile AB arasındaki ikili ticaretin gözle görülür bir şekilde büyüyeceği ve Türkiye'nin Gayrisafi Yurtiçi Hasılasının (GSYİH) %1.84 oranında artacağı beklenmektedir. Bu bağlamda yapılan bu tahmini değerlendirmelere göre Gümrük Birliği'nin TCA'ya dönüştürülmesi uygun bir seçenek gibi gözükmemektedir. Ayrıca özellikle Gümrük Birliği'nin modernizasyonu için TCA'yı örnek göstermemizin sebebi 2020 yılı itibariyle Birleşik Krallık ve AB arasındaki üyelik ilişkisinin sonlanmasıdır. Birlik ve Krallık arasında savunma, dış politika ve dış güvenlik gibi alanlardaki iş birliğinin sona ermesi ve taraflar arasındaki yeni iş birliğinin daha çok ekonomik bağlam üzerinden ele alınması ve buna karşılık Türkiye'nin de AB üyeliğinin olmaması ve ilişkilerin ticari faaliyetler üzerinden yürütülmesi TCA örneğini Gümrük Birliği'nin modernizasyonu için önemli kılmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında taraflar arasındaki ekonomik ilişkilerin 1996 tarihli Gümrük Birliği üzerinden ilerletilmemesi gerekmektedir. Özellikle AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı STA'lar ve Türkiye'nin AB'nin üçüncü ülkeyle imzaladığı STA'lara dahil edilmemesi noktasında oluşan asimetrik ilişki farklı politika seçenekleriyle çözüme kavuşturulmalıdır. Son olarak şunu belirtebiliriz; çalışmada Gümrük Birliği'nin revizyonu için düşünülen "Ticari ve İş Birliği Anlaşması" modeli Türkiye-AB üyeliğine alternatif olarak algılanmamalı ilgili model sadece günümüz itibariyle Türkiye'nin aleyhine işleyen 1996 tarihli Gümrük Birliği Kararı'nın modernize edilmesi ve yeni kararlarla derinleştirilmesine yönelik bir değerlendirmedir.

gazi

Akademik
Bakış

373

Cilt 16
Sayı 31
Kış 2022

Kaynaklar

Kitaplar ve Makaleler

ARAS, İlhan ve GÜNAR, Altuğ, “Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden Ayrılma Referandumunu: Brexit Süreci ve Sonuçları”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6/2 , Eylül 2018, s. 90-110.

BAKKER, Jan vd., “Post-Brexit Imports, Supply Chains, and the Effect on Consumer Prices”, Jonathan Portes, der., *The Economics of Brexit: What Have We Learned?*, *CEPR Press*, London 2022.

BALKIR, Canan, “Brexit: Ekonomik Çözüm veya Yeniden Dirilişin İlk Adımı”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20/Özel Sayı, Ağustos 2021, s.209-243.

BİRAND, Mehmet Ali, *Türkiye’nin Ortak Pazar Macerası 1959-1985*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1986.

DU, Ju ve SHEOPOTYLO, Oleksandr, “Brexit and UK Services Trade”, Jonathan Portes, der., *The Economics of Brexit: What Have We Learned?* *CEPR Press*, London 2022.

FREEMAN, Rebecca vd., “The Impact of Brexit on UK-EU Trade”, Jonathan Portes, der., *The Economics of Brexit: What Have We Learned?*, *CEPR Press*, London 2022.

GEORGE, Stephen, *An Awkward Partner: Britain in the European Community*, Oxford University Press, Oxford 1988.

KARAKAŞ, Cemal, “Üye Olmadan Entegrasyon Mümkün mü? Türkiye’nin Hukuki Dayanakları ve Tam Üyelik Alternatifleri”, *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*, 4/16, Aralık 2007, s. 23-49.

SÖNMEZOĞLU, Faruk, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Der Yayınları, İstanbul 2000.

YALÇIN, Erdal ve FELBERMAYR, Gabriel, “The EU-Turkey Customs Union and Trade Relations: What Options for the Future?”, *European Union*, Temmuz 2021, s. 130-140.

İnternet Kaynakları

BRITISHYASAM. CO.UK, “Brexit: Yeni Anlaşma Ne Getiriyor?”, 2020, <https://britisyasam.co.uk/brexit-yeni-anlasma-ne-getiriyor/>.

DEİK.ORG.TR, “Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin Güncellenmesi ve Derinleştirilmesi”, 2015, <https://www.deik.org.tr/uploads/ab-gumruk-birligi-a4.pdf>.

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), “Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler”, https://sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/Avrupa_Topluluklarına_Iliskin_Temel_Belgeler_Cilt_1_Avrupa_Topluluklarını_Kuran_Temel_Antlasmalar_AKCT_AET_AAET.pdf

EUROPEAN COMMISSION RESMİ İNTERNET SAYFASI, “The EU-UK Trade And Cooperation Agreement”, 2020, https://ec.europa.eu/info/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en.

T.C.DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AB BAŞKANLIĞI RESMİ İNTERNET SAYFASI, “Gümrük Birliği”, 2019, https://www.ab.gov.tr/gumruk-birligi_46234.html.

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AB BAŞKANLIĞI RESMİ İNTERNET SAYFASI, “Avrupa Birliği Antlaşması”, 2019, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>.

T.C.DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI RESMİ İNTERNET SAYFASI, “Türkiye-AB İlişkileri”, 2020, <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskileri.tr.mfa>.

T.C.TİCARET BAKANLIĞI RESMİ İNTERNET SAYFASI, “Yeni Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği”, 2021, <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yeni-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi#:~:text=AB%2C%202021%20y%C4%B1nC4%B1nda%2093%20milyar,aralar%C4%B1nda%20yapt%C4%B1nC4%9F%C4%B1%20ticaret%20hari%C3%A7%20utuldu%C4%9Funda>.

T.C.TİCARET BAKANLIĞI RESMİ İNTERNET SAYFASI, “Birleşik Krallık Pazar Bilgileri”, <https://ticaret.gov.tr/data/5f43b6cf13b8764f3060f211/Birlesik%20Krallik%20Pazar%20Bilgileri%2018.08.2020.pdf>.

Extended Abstract

Introduction

The UK government took the EU membership to a referendum in 2016 and submitted it to the public for approval. As a result of this referendum, the United Kingdom in state left the EU in 2020 after the people voted to leave. With the UK's departure from the EU, a new model of agreement was accepted between the parties, predominately on economic issues and partly on social issues. This agreement, known as the "Trade and Cooperation Agreement", entered into force as of January 1, 2021. As known; the UK, which left the EU, also left the EU's customs union and internal market. For this reason, this model has been implemented as of January 1, 2021, to advance the relations between the EU and the UK government with a new cooperation. Besides, this agreement does not cover areas such as defense, foreign policy and foreign security that the UK has not negotiated.

But, the modernization of the Customs Union decision, which was signed in 1995 and entered into force in 1996, which was accepted by the Association Council decision numbered 1/95 within the scope of the 1964 Ankara Agreement between Turkey and the EU has been discussed in recent years. As known, the relations between Turkey and the EU are mostly evaluated through the economic context. But, the fact that the Customs Union is not sufficiently suitable for today's conditions and that zero quotas and tariffs do not cover all goods and services, the lack of Turkey's right to have a say in EU trade policies, the absence of Turkey's representative in the relevant decisions taken by the EU has led to the necessity of establishing Turkey-EU relations on the axis of a new relationship model based on the right of broad authority, at least through the Customs Union.

Research Problem

This study aims to reveal whether the "Trade and Cooperation Agreement" signed between the UK and the EU after Brexit is suitable for the modernization of the Turkey-EU Customs Union. Besides, the related study is handled within the scope of the EU and the United Kingdom "Trade and Cooperation Agreement" and the Turkey-EU Customs Union Decision.

Research Questions

This study was created around the following questions: What were the effects of the "Trade and Cooperation Agreement" signed between the EU and the UK after Brexit on the imports and exports of the parties? Can the Customs Union Decision adopted between Turkey and the EU in 1996, which had a negative impact on Turkish exporters and businesses, be transformed into the "Trade and Cooperation Agreement" signed between the EU and the United Kingdom?

Methodology

In this study, as a basis, mixed (qualitative-quantitative) research method will be used. Besides, in the mixed technique we use as a research method, an evaluation will be made mainly on secondary data. The main reason for this is to present a realistic analysis of the data.

Conclusion

In the case of updating the Customs Union with the inclusion of agriculture and services through the example of the "Trade and Cooperation Agreement", there has occurred some positive situations for Turkey. These are: First, as of 2021, Turkey has exported 41.3% (93 billion dollars) and imported 31.5% (85 billion dollars) to the EU. With the inclusion of agriculture and services in these commercial activities, it is expected that the total exports to the EU will increase by 70%. Secondly, it is estimated that there will be an increase of 430% in the exports to the EU only in the service sector and 95% in the agricultural sector. Again in this context; It is expected that the bilateral trade between Turkey and the EU will grow noticeably and Turkey's Gross Domestic Product (GDP) will increase by 1.84%. In this context, according to these estimated evaluations, the conversion of the Customs Union to TCA seems to be a suitable option. So, the reason why we cite TCA as an example for the modernization of the Customs Union is the membership relationship between the UK and the EU, which ended as of 2020. As a matter of fact, the cooperation between the Union and the Kingdom in areas such as defense, foreign policy and foreign security has come to an end, and the cooperation between the parties has been dealt with more in the economic context. But, Turkey's absence of EU membership and the conduct of relations through commercial activities made the TCA example important for the modernization of the Customs Union.

gazi

Akademik
Bakış

375

Cilt 16

Sayı 31

Kış 2022